

egy *nem*-et, nem fogadja el a hit bármely igazságát, mint végsőt. Mert azzal egy ember sem rendelkezik. Az a tény, hogy ez a kritérium azonos a protestáns elvvel és valósággá lett a Krisztus keresztjén — alkotja a protestáns kereszténység felsőbbrendűségét.

(Folytatása következik)

Dr. ERDŐ JÁNOS

VALLÁS AZ EGYSÉGES VILÁG SZOLGÁLATÁBAN

Az Unitárius Egyházak és Szabadelvű Vallások Világszövetsége — IARF — 1990. július 27 — augusztus 2. között tartotta 27. kongresszusát Hamburgban. Témájában — *Vallások együttműködése az egységes világért* — a humánus síkján, egymással összefüggő fontos kérdések összegződtek, mint: alkalmas-e a vallás arra, hogy az egységes világ összekötő ereje legyen? Hogyan tud, illetve kell a vallásnak viszonyulnia a világhoz? Mit tehet a vallásos ember az egységes világért?

A hat napon át tartó plenáris ülésen és jórészt tanulmányi munkacsoportokban folyó, pluralisztikus teológiai tanácskozás lehetővé tette, hogy a résztvevők a problémakört részletesen megtárgyalják és egyben hosszútávú programot készítsenek a Világszövetség részére. A kongresszus által elfogadott öt tanulmányi munkacsoport megállapításai a következőkben foglalhatók össze.

1. ISTENORSZÁGA: AZ EGYSÉGES VILÁG VIZIOJA ÉS IGAZSÁGERTEKE

Az első tanulmányi munkacsoport a kongresszus témájának teológiai alapállását fogalmazta meg. Istenországa — Jézus tanításának és az unitárius kereszténységnek központi tétele — annyi mint Isten uralma a világ fölött és az ember életközössége Istennel. Inkluzív valóság, magában foglalja a szentség, igazság, jóság, szeretet, szépség abszolút értékeit, melyek áthatják a világot és az emberiség életét. Az új világba új ember kell; az Istenországába való eljutás alapfeltétele, hogy az ember megtérjen és eddigi gondolkodásával s evilági értékeivel szakítson. Legfőbb gondja az ország legyen, mely megköveteli a hitet, a szív tisztaságát, Isten akaratának cselekvését, az igazságos életet, a gondolkodás és cselekvés új útját, vagyis egy teljesen új életet.

Az ország Isten ajándéka, mert Ő a kezdeményező. Ez nem jelenti az ember kirekesztését, ellenkezőleg, az ország megvalósulásában mindenki Isten munkatársa lehet, a hívő éppenúgy, mint a világi humanizmus képviselője.

Az ország transzcendens és immanens dimenziója szoros egységet képez. A transzcendens dimenziójában megnyilvánul Istenországának minden földitől eltérő, világfölötti és világtól különböző valósága. Általa Isten az emberhez jön azzal a transzcendens követelménnyel, hogy „legyetek tökéletesek, mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes“ (Mt 5,48). Amikor az ember azt elfogadja, akkor lelkében kezdetét veszi Isten uralma és országának megvalósulása.

Az immanens dimenziójában kifejezést nyer az isteni valóságnak mindenütt és mindenben való jelenléte, az emberiséghez való közelsége és a világban való munkálkodása, anélkül, hogy elveszítené transzcendenciáját.

Feladatunk úgy látni mindig az országot, mint amely már eljött, itt van közöttünk, bennünk van és ugyanakkor még eljövendő. Kicsiny kezdetből kell növekednie és Istenben elérnie a teljességet. Mint dinamikus folyamat némelykor lassú, fokozatos evolúció útján, máskor meg radikális átalakulásokon keresztül megy végbe. Az embernek minden erejét latba kell vetnie, hogy az ország terjedjen, még pedig kifelé: egyre több embert, intézményt, közösséget kell meghódítania; befelé pedig: egyre teljesebb tartalommal és jelleggel kell kibontakoztatnia értékeit.

Istenországa, az egységes világ víziója, egy új, magasabb rendű humanitás felé vezet, ahol többé nem vagyunk díszkordáns egyedek, hanem egy nagyobb élet öntudatos részei: az emberi lélek egy lesz önmagával, az étellel és Istennel.

Az egységes világ lehetséges, mivel az embereknek közös humanitásuk és közös biológiai, társadalmi és szellemi igényeik vannak, melyek az embereket egyetemes közösségbe fogják össze, és arra indítják, hogy egymással találkozzanak, együtt dolgozzanak és cselekedjenek, egyszóval: „mindnyájan legyenek“.

A vallások együttműködését elősegítik: a béke, az emberi jogok és az abszolút értékek tisztelete, környezetvédelem, emberszeretet. Együttműködést kívánnak a nagy erkölcsi kérdések is, mint pl. az alkoholizmus, AIDS, euthanazia, születéskorlátozás, társadalmi biztonság stb. Az egységes világ megvalósulását akadályozzák: a bűn és következményei, az embernek Istentől, felebarátjától és önmagától való elidegenedése, a szabadság téves értelmezése, a hagyományos és modern, a régi és új viszonyának téves értelmezése. Mindezekből következik, hogy a kialakuló egységes világ az embertől gyökeres megújulást kíván gondolkodásban, magatartásban és életstílusban.

A világvallások alapítói és prófétái — Zarathusztra, Buddha, Mózes, Jézus, Mohamed, az Upanishadok látnokai — tanításaik különbözősége ellenére, hittek az egységes világ eszméjében, mint a lét végső igazságában és vezető életelvében.

Az egységes világ víziója a történelem folyamán reformokat és forradalmakat sugalmazott, egyének és társadalmak igazságtalanságait és nyomorát feltárta, a szegények, gyengék, elnyomottak ügyét támogatta. Ugyanakkor az embereket arra ösztönözte, hogy ne csak újraértékeljék vallásos szemléletüket, hanem hogy felülvizsgálják állásfoglalásukat is más vallásokkal szemben, és kezdeményezzenek párbeszédet a tőlük eltérő más vallást követőkkel az egységes világ érdekében.

2. VALLASKÖZI SPIRITUALITÁS ÉS AZ EGYSEGES VILÁG

A második tanulmányi munkacsoport a vallásosság és az egységes világ kapcsolatával foglalkozott. Spiritualitás nem más, mint a vallásos tudat, a mélyebb, teljesebb vallásosság megnyilvánulása, az Istentől folyó akarata szerinti élet kiteljesedése bennünk. Külső megnyilvánulása: a hit, jóság, szeretet, megbocsátás, engedelmesség, hűség. Tartalmát a hívő alanyiséga és vallásának eszmetartalma és szertartási formái alakítják és színezik. Fő eleme: az imádság és a meditáció.

Az imádság központi helyet foglal el a vallásos életben; az igazi vallásosság vele áll vagy bukik. Alapállása az Istentől való függésünk felismerése. Központi élménye: Isten szeretetének átélése, a szív kiöntése Isten előtt, az ember érintkezése Istennel párbeszéd formájában. Végző fokon híd, mely a Teremtő és teremtmény, a végtelen és véges világot köti össze, úgy, hogy az imádkozó ember lelke Istenben marad és az Isten őbenne. Az imádkozás személyiségünket formálja és az Istennel való munkatársi viszonyunkat erősíti.

A meditáció alanyi élmények foglalata, melyben az elmélkedő lélek a vallás lényegét, tárgyi értékeit és igazságait vizsgálja, értékeli. Célja az erkölcsi tökéletesedés, az erkölcsileg nemes szándékok, cselekvések létrehozása.

A vallás vizsgálatának eredménye a belső megvilágosodás, melyben az elmélkedő léleknek a lét mélységével való egyesülése valósul meg. A meditáció nem jelent világtól való elfordulást, hanem befogadást és aktivitást. Az erkölcsi értékek elismerése és a vallás igazságtartalmának intuitív átélése az embert Istenhez való hasonulásra és cselekvésre indítja.

Az ima és meditáció nem zárja ki egymást, mert mindkettő Istenközpontú, és az ember megváltoztatására irányul. A spiritualitás nem cél önmagában, hanem eszköz, út az egységes világ felé. Határtalan szeretetet és együttérzést nyilvánít ki minden ember irányában; kifejezést nyer benne, hogy az emberek vallásuk különbözőségei és dogmáik korlátai ellenére összetartoznak, mint egy test tagjai. Egymás igazságait elfogadják, anélkül, hogy vallásos indentitásukat és hitbeli elkötelezettségüket feladnák.

A spiritualításban a lélek és a cselekedet egysége valósul meg, a világ pedig a vallás szellemével telítődik.

3. BÉKE, LESZERELÉS ÉS EMBERI JOGOK

Az emberiség egzisztenciális problémáit vizsgálta a harmadik tanulmányi munkacsoport. A 20. századot a háború rontotta meg példa nélküli mértékben. A 2. világháború befejezése óta mintegy 120 kisebb-nagyobb fegyveres konfliktus volt a világban, legkevesebb 30 millió halálesettel, többségük fegyvertelen polgári személy. Napjainkban is 12 konfliktus létezik, mérhetetlen szenvedést és elszegényedést okozva az érintett népeknek. A békét fenyegető veszélyek növekednek. A fegyverkezés nagy iramban folyik. Az emberi jogok megsértése, társadalmi igazságtalanság, elnyomás, éhség — csak fokozzák a feszültséget és fenyegetik a békét. A háború megakadályozása, a leszerelés és a béke biztosítása az emberiség egyik legégetőbb feladata lett.

A háború — állapította meg a kongresszus — ellenkezik Isten akaratával és erkölcsileg nem igazolható. A béke érdekében el kell fogadni minden eszközt, mely a leszereléshez vezet. A béke nem merül ki abban, hogy nincs háború, feltételezi a társadalmi igazságosság és az emberi jogok tiszteletben tartását. Az Unitárius Világszövetség a háborút mindig elítélte, a béke mellett következetesen állást foglalt, és szolidaritást vállalt azokkal a mozgalmakkal és népekkel, melyek az igazságos békéért harcoltak. A béke az emberiség egyetemes törekvése a humánus felé; a vallások is csak a béke szolgálatában állhatnak. A nemzetek közötti béke feltételezi a vallások közötti békét — emelte ki a tanulmányi munkacsoport.

Jogok és felelősségek határozzák meg az egyén és a közösség életét. Az emberi jogokban való hit először 1948-ban nyert kifejezést az „Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában”. Az emberi jogokat nem lehet a béke, az igazságosság és fejlődés nagyobb ügyeitől elkülönítve kezelni. Keresnünk kell éppen ezért az utat olyan társadalomba, amelyben az emberek egyenlő jogok birtokosai és szolidaritásban élnek egymással.

Bűnnek tartjuk az emberi jogok megsértését — szögezte le a kongresszus, és küzdeni fogunk minden olyan társadalmi struktúra ellen, amely előmozdítja az emberi jogok megsértését. Ugyanakkor támogatjuk azokat a népeket és nemzeti csoportokat, melyeknek a kultúrájukhoz, politikai rendszerükhöz és vallásukhoz való joguk nincs elismerve vagy csak korlátozott mértékben. Felkaroljuk erőfeszítéseiket emberi jogaik megvalósítására, kultúrájuk és vallásuk érdekében.

A kongresszus kiemelte a lelkiismereti- és vallásszabadságot, mint amely a jelentősebb emberi jogok között foglal helyet. Ez a jog sok helyen csak korlátozott formában érvényesül. A lelkiismereti- és vallásszabadságot komolyan veszélyeztetik egyfelől a politikai totalitarizmus és szélsőséges nacionalizmus, másfelől a vallási fundamentalizmus. Az Unitárius Világszövetség alapítási okmányában szerepel a lelkiismereti- és vallásszabadság védelme. A kongresszus a Világszövetség feladatává tette, hogy összpontosítson továbbra is erre az alapvető emberi jogra: védelmezze a vallás szabad gyakorlatát; támogassa a toleranciát és összhangot a különböző vallások között; kezdeményezzen párbeszédet a vallások között, hogy egymást jobban megismerjük, egymás iránt türelmesek legyünk és egymástól tanuljunk.

A kongresszus támogatja a romániai demokratizálási folyamatot azal, hogy:

a) a lelkiismereti szabadság és a vallás szabad gyakorlata alkotmányosan biztosítva legyen minden állampolgárnak és vallásfelekezetenek;

b) az állam az összes vallásokkal egyformán bánjon, ne legyenek semmiféle módon hátrányosan megkülönböztetve vagy különlegesen előnyben részesítve;

c) az 1948 évi államosítási törvényt vonják vissza, és az egyházi épületeket, iskolákat, más ingatlanokat, alapítványokat, könyvtárakat stb. melyeket az állam átvett, az egyházaknak adják vissza.

A kongresszus maga a dialógus élményét jelentette a résztvevők számára. Ez a tapasztalat arra indít — állapította meg a tanulmányi munkacsoport —, hogy kezünket nyújtsuk ki embertársaink felé, egymásra figyeljünk és egymástól tanuljunk. Dialógust kell folytatnunk más vallásokkal, kultúrákkal, világnézetekkel. Ehhez pedig az szükséges, hogy jó emberi kapcsolatokat teremtsünk az egyházak és vallások között.

4. FÖLDUNK MEGMENTÉSE

A negyedik tanulmányi csoport az ember és környezete kapcsolatával foglalkozott. A környezetvédelem problémaköre bonyolult terület, amelyen még a szakértők számára sem könnyű az eligazodás. A globális szennyeződés következtében földünket ökológiai katasztrófák fenyegetik. Szembe kell néznünk a pusztuló élővilággal: növények és állatok fajainak ezrei már kipusztultak. Az emberiség helyrehozhatatlan kárt okozott a természetnek. A környezet védelmében folytatott küzdelem ma már nemzetközi méreteket öltött; természetvédelmi törekvések jelentkeznek a különböző társadalmi és politikai mozgalmakban is. A válságból kivezető egyetlen lehetséges módozatot: az egyén és a társadalom megváltoztatása, valamennyiünk felelősségének átérzése és gyakorlattá válása jelentheti.

Szükséges érvényre juttatni az ökológia három alapelvét: menteni a még menthetőt; fékezni a föld, a víz, a levegő további károsítását; megakadályozni a további károsodást előidéző tényezők keletkezését, és az eddig okozott károkat helyreállítani. Mindezt globális szinten, a földtől a sztratoszféráig terjedően kell megvalósítani. Emellett intézkedések szükségesek avégre, hogy védjük földünk ózonrétegét, küzdjük le a „melegházi effektust“, őrizzük meg az esőket keltő őserdőket, és vegyük elejét az elsivatagosodásnak. Végül nemzetközi szabályozásra van szükség a nukleáris és más veszedelmes hulladékanyagok megfelelő tárolására.

A környezetvédelem hosszú távon összhangban áll a gazdasággal és a kiegyensúlyozott emberi fejlődést is szolgálja.

Mi a vallás szerepe a környezetvédelemben? A tanulmányi munkacsoport megállapítása szerint a vallásnak tudatosítania kell hívei körében, hogy Isten az embert felelőssé tette a világ integritásáért, és egy olyan életmód elfogadására ösztönözte, mely a lehető legkevesebb kárt okozhatja a természeti környezetünknek. Társadalmi síkon a közösségre gyakorolt hatásával befolyásolhatja a környezet védelmét szolgáló döntéseket és azok megvalósítása feletti ellenőrzést.

Az emberi jogok és az ökológiai integritás együtt valósítható meg. Az ökológiai parancs világos: meg kell menteni a földet, vagy az emberiség is elpusztul.

5. GAZDASÁGI ÉLET — A VAGYON ELOSZTÁSA (KIZSÁKMÁNYOLÁS VAGY TÁRSADALMI IGAZSÁGOSSÁG)

Az ötödik tanulmányi munkacsoport tárgyát a világ gazdasági élete és a társadalmi igazságosság problémája képezte. Megállapítása szerint a világ gazdasági életét a mélyülő gazdasági válság jellemzi, mely különösen a harmadik világot, annak kevésbé iparosított országait és népeit sújtja. Több mint 950 millió embernek kell az élet alapvető szükségletei nélkül tengődnie. Milliók lesznek a forradalmak, polgárháborúk, üldözések áldozatai, hálnak meg éhség vagy a legfontosabb egészségügyi szolgáltatások hiánya miatt. Az eladósodott országok mintegy trillió dollárral tartoznak Amerikának és a nyugat-európai országoknak. A gazdasági helyzetet súlyosbítja a fegyverkezés. A fejlődő országok mintegy 200 milliárd dollárt költenek évente katonai kiadásokra, túlhaladva költ-

ségvetésüknek az oktatásra és egészségügyre fordított kiadás összegét. Mindezt tetözi az érvényben levő gazdasági rend, mely kettős mértéket alkalmaz a gazdag és szegény nemzetekkel szemben, ezzel is mélyítve a fennálló gazdasági egyenlőtlenséget.

Az eladósodás és szegénység egy nagyobb gazdasági válság előjele. A kiút csak az egységes emberiség és egy közös világ megteremtése, melyben érvényesül a társadalmi igazságosság, és létrejön egy új nemzetközi gazdasági rend.

A szegénység elleni küzdelem és az igazság érvényesítése a vallás lényegéhez tartozik. A vallásos gondolkodás az emberek figyelmét rég ráirányította erre az etikai alapelvre (vö. Am 5,24 és Mik 6,8). Napjainkban a felszabadítási teológia küzd ennek az elvnek a gyakorlati életben való érvényesítéséért.

A vallások hivatása, hogy munkálkodjanak együtt azokkal a társadalmi mozgalmakkal, melyek a meglévő igazságtalanságok és egyenlőtlenségek megszüntetéséért küzdenek. Dologozzanak együtt annak érdekében, hogy a társadalmi és gazdasági fejlődés biztosítva legyen mindenki számára a béke, szabadság és igazságosság szellemében.

A kongresszus nagy jelentőséget tulajdonít az ENSZ munkájának az egységes világ megteremtése érdekében. Éppen ezért szükségesnek tartja, hogy az egyházak és vallási közösségek támogassák a világszervezetet abban a torekvésében, hogy: országok és nemzetek között békés és segítő koegzisztenciát teremtsen és tartson fenn; az eladósodott országok tartozásának csökkentését, illetve elengedését, valamint a szegény országok megsegítését kezdeményezze; az értékrendszer átalakítását és egy új nemzetközi gazdasági rend bevezetését szorgalmazza. Ez a rend az államok közötti egyenjogúságon, kölcsönös függetlenségen, minden állam kölcsönös érdekén és közös együttműködésén alapszik, a mindenkori gazdasági és társadalmi rendszerekre való tekintet nélkül. Hogy ennek alapján majd lehetővé váljon a világ nyersanyagforrásainak igazságos felosztása az országok között.

A tanulmányi munkacsoport konklúziója: fontos szerep vár a vallásokra a világ emberi szükségleteinek kielégítése, a béke, a Helsinki folyamat fejlesztése és az ember jogainak biztosítása terén.

•

Az Unitárius Világszövetség 27. kongresszusa jelentős eseménynek számít. Bebizonyosodott, hogy az IARF erős szervezet, képes fontos szerepet betölteni az Unitárius Egyházak és Szabadelvű Vallások közösségében, és dolgozni Istenországáért, az egységes új világért és egy fényesebb jövőért az emberiség számára.

A kongresszus eredményei nincsenek arányban az előttünk álló kihívások nagyságával, a jövőre irányuló gondolkodással, és nem felelnek meg teljesen azoknak a várakozásoknak, amelyekkel sokan készültek a nagygyűlésre. Mégis azzal a meggyőződéssel közöljük az eredményeket, hogy azok világosan tükrözik közös bizonyágtételünket az egységes világ eszményéről, a teremtetett világ épségéről, a békéről, az emberi jogokról és a társadalmi igazságosságról.

A nagygyűlés most már az eredmények értékelésével és továbbvitelével folytatódik. Hogy milyen lesz a hatása, azt majd az egyes hívek,

gyülekezetek és az egyház bizonyágtétele és mindennapi élete fogja megmutatni.

A kongresszus állásfoglalása és határozatai számunkra nemcsak tanulság, hanem feladat és útmutatás is, hogy a jövő érdekében elkötelezzük magunkat, hogy igazán emberként, vallásként, egyházként törekedünk élni, és keresni fogjuk az utat kultúrák, vallások igazi pluralizmusához. Erre pedig ma nagyobb szükségünk van, mint bármikor.

Dr. REND ARANKA

LELKI TÉNYEZŐK SZEREPE AZ ORVOSLÁSBAN

„De hol ér véget az egészség, ki mondja meg? Az egészséges embernek szokásai vannak, a betegnek tünetei, de mikor válik a szokás tünetté, ki mondja meg? Csak egy megfogalmazást tartok elfogadhatónak: egészséges az, aki harmonikus békében él tüneteivel — amelyek ez esetben szokások.“

(BENEDEK ISTVÁN)

„A test mindig utána zuhan a léleknek.“

(LOYOLAI SZ. IGNAC)

Századunk gyors technikai fejlődése magával hozta az orvosi ténykedés humanitárius jellegének nagyfokú csökkenését. Ennek ellenhatásaként fejlődött a modern orvostudomány egy új felfogása is, amely szoros kapcsolatot hirdet a biokémia, élettan, kórélettan, valamint a lélektan, kórlélektan, társadalomtudomány és embertan között, a beteg testi-lelki-társadalmi jobb megértése érdekében. A lelki tényezők szerepét kihangsúlyozó felfogást az orvostudományban *pszichoszomatikának* nevezzük.

Célkitűzése, hogy túllépje a beteg szervről vallott egyoldalú felfogást és ezáltal eljusson a beteg emberig. Érdeklődésének tárgya tehát elsősorban a beteg és csak másodsorban a betegség. Az így létrejött orvostudomány a betegséget egy folyamat részének tekintti, amelyet alapvetően befolyásol a beteg ember személyisége, következésképpen a szervezet egészet gyógyító kezelést javasol.

A betegség létrejöttében és a tünetek értelmezésében a pszichoszomatika tekintetbe veszi nemcsak a külső, fizikai tényezők és a környezet hatását, hanem azokat az életeseményeket is, amelyek az egyénre érzelmileg hatottak fejlődése folyamán. Számol még a beteg jellembeli és temperamentális sajátosságaival, ezenkívül az étellel és betegséggel szembeni magatartásával. Ezek a kapcsolatok azonban nagyon bonyolultak és nem teljesen tisztázottak, ezért a pszichoszomatikus orvostudománynak nemcsak híve, hanem számos ellenzője is van.